

Kültürel Anlatılardan Amazon Kadınları Mitlerine: Hareketli Çizgi Roman Uygulamaları*

Öğr. Gör. Dr. Aylin Güngör
Prof. Şule Atılğan

Makale Geliş Tarihi: 30.09.2020
Yayına Kabul Tarihi: 28.11.2020

Özet

Bir birey olarak kadınlar, toplumda kendisini var etmeye çalışırken birçok olumlu ve olumsuz geleneksel yaklaşımla karşılaşmaktadırlar. Bu yaklaşımlar, geçmişten günümüze salt anlatı ve mitlerde yer alan "kadın kavramı" ile ilgilidir. Bedeniyle, düşüncesiyle, yaratılışıyla suçlu olarak dünyaya gelen kadınlar, geçmişte feminizm'e sığınarak çoğu problemini aşabiliyorken, bugün yeni medya mecralarında yalnızca bir hashtag açarak seslerinin her alanda duyulmasını sağlayabilmektedirler. Çoğu zaman kadına ya da kadınlık kavramına atfedilen değerler günlük yaşamda anne ve eş gibi sıfatlarla nitelendirilmesi gibi kadınların görsel bir imge olarak sadece belirli kalıplarla yansıtıldığı bir diğer alanda çizgi romanlardır. Dolayısıyla çizgi roman disiplini, kadın karakterlerin nesneleştirilerek birer popüler kültür ikonuna dönüşmesini sağlamaktadır. Bu çalışmada kültürel anlatılarda yer alan "Amazon Kadınları" mitine dayanarak yaratılan "Tomris: Düşler Krallığı Kadınları" adlı hareketli çizgi roman uygulaması Dördüncü Dalga Feminizm bağlamında ele alınmıştır. Bu kapsamda elde edilen veriler ve örnekler üzerinden Türkiye'de kadın çalışmaları ve çizgi roman alanında eksiklik ve önerilere değinilerek araştırma sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dördüncü Dalga Feminizm, Amazon Kadını, Kültürel Anlatı, Hareketli Çizgi Roman, Mobil Uygulama

FROM CULTURAL NARRATIVES TO MYTHS OF AMAZON WOMEN: MOTION COMIC BOOK APPLICATIONS

Abstract

Women as an individual, encounter many positive and negative traditional approaches while trying to exist in societies. These approaches are related to the "concept of woman" which is only in narratives and myths from past to present. Whereas in the past, women who were born guilty with their bodies, thoughts and creations were able to overcome most of their problems by taking refuge in feminism, today they can make their voices heard in every field by opening only one hashtag in new media channels. Comics are another area in which women are reflected only with certain patterns as a visual image, such as characterizing the value attributed to women or the concept of femininity with adjectives such as mother and wife in daily life. Therefore, the discipline of comics enables female characters to become objects of popular culture by objectifying them. In this study, motion comic book application "Tomris: Women of the Kingdom of Dreams" created based on the myth of "Amazon Women" in cultural narratives is discussed in the context of Fourth Wave Feminism. In this context, data and samples obtained over Turkey in the field of women's studies and the lack of reference to the comics and research proposal has been finalized.

Keywords: Fourth Wave Feminism, Amazon Woman, Cultural Narrative, Motion Comic Book, Mobile Application

Öğr. Gör. Dr. Aylin Güngör, Giresun Üniversitesi Görele Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümü, Giresun. e-posta: aylin.gungor@giresun.edu.tr ORCID: 0000-0001-8204-2092.
Prof. Şule Atılğan, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü, Ankara. e-posta: natilgan@hacettepe.edu.tr ORCID: 0000-0002-7375-7480.

*Bu araştırma makalesi "Kültürel Anlatılarda Amazon Kadını: Hareketli Bir Çizgi Roman Uygulaması" adlı sanatta yeterlik tezinden türetilmiştir.

1. Giriş

Her toplumda kadın kavramına dayalı mit ve anlatılar farklılıklar içermektedir. Geçmişte kadınlar, bazen bir cadı olarak nitelendirilmiş, bazen de şehvetin ve günahların kapısını açan arzu nesnesi olarak belirtilmişlerdir. Walter Benjamin'in "kültüre tanıklık eden hiçbir şey yoktur ki, aynı zamanda barbarlığa tanıklık etmesin" (Sagaert, 2017: 58) sözündende anlaşıldığı üzere insan kültürünün yarattığı mitler sayesinde kadının ontolojik yapısı her daim ötekileştirilmiştir. Bu ötekileştirme patriarkal toplumlarda "analık, eş, doğurganlık" gibi tanımlamalarla yapılırken, bugünün modern toplumlarında ise kadının "iş hayatı, ekonomik bağımsızlığı, statü sahibi olması" gibi durumlar geleneksel yaklaşımı benimseyen bazı kesimlerce kadınların belli sınırlamalarla karşılaşmasını sağlamaktadır. Bu sınırlamaların ortadan kalkmasını sağlayan ise; 18. yüzyıldan günümüze kadın özgürlüğü hareketinin öncüsü feminizmden başkası değildir. Modern teorilere bakılarak Feminizm bugün çoğu kişi tarafından desteklendiği gibi, hor görülen bir alan olarak ifade edildiği açıktır. Hatta feminist olduğunu saklayan, bilmeyen, utanan ve feminizmi sadece kadın uydurması olarak gösteren kişiler de mevcuttur. Bu bağlamda "Feminist kimdir?" diye bir sorgulama yapıldığında ister erkek olsun ister kadın, ayırım gözetmeksizin kişiler arasında adaleti ve eşitliği sağlayan kişi olarak tarif edilmektedir (Bennett, 2018: 14). Bu söylemden de anlaşılacağı üzere feminizmin sadece kadınlara ait bir olgu olduğu ifadesi yıkılmıştır. Ayrıca Feminizmin bir kitap bilgisi ya da okula gidildiğinde öğrenilen bir teori olmadığı üzerine de Sara Ahmed farklı açıklamalarda bulunmuştur: "Feminist teorinin, evde yapılan bir şey olduğu ya da toplumun en küçük yapı taşı aile de başlayan bir ev ödevi" olduğunu söylemiştir (Ahmed, 2018: 20). Bu görüşle birlikte sokaktaki kadından önce evlerdeki kadınlara ve kız çocuklarına nasıl davranıldığı sorusu çok geniş bir sosyolojik incelemeyi gerektirmektedir. Öte taraftan feminizm her çağda farklı hareketlerle adlandırılarak ve "dalga" metaforu üzerinden açıklanmıştır. Özellikle Dünyada yeni medya mecralarının ve teknoloji alanlarının gelişmesiyle birlikte kadınların kendilerini ifade etme biçimleri değişerek "Dördüncü Dalga Feminizm" hareketinin yaygınlaştığı görülmektedir. Dolayısıyla kadınlar, geçmişte seslerini duyurabilmek için sokakta eylem yaparak ya da kuruluş ve dernekler aracılığıyla belli başlı kitlelere seslerini duyurabiliyorken, günümüzde ise yeni medya çatısı altında gelişen sosyal medya ortamları aracılığıyla sadece evinden bir hashtag açarak dünyanın bir ucundaki diğer bir kişiye ulaşabilmektedirler. Özellikle 2005 ve 2008 yıllarında ortaya çıkmaya başlayan Dördüncü Dalga Feminizm Hareketi; Facebook, YouTube, Instagram, Tumblr ve feminist bloglarla gençler arasında yayılarak sosyal medya mecralarından toplumsal eşitsizliğe karşı koymaktadır. Başlangıçta çoğu akademisyenin kabul

etmediği bu hareket daha sonra internetin gücü ile sosyal adalete ve sivil haklara odaklanarak Jennifer Baumgardner, Pythia Peay, Cochrane gibi gazeteci, feminist ve yazarlar tarafından ortaya atılmıştır. Nitekim Jennifer Baumgardner; internet aygıtlarının kadınlara, kuvvetli ve etkili bir hareket oluşturmasına izin vererek Dördüncü Dalga Feminizmin teknoloji ile tanımlandığını ileri sürmüştür (Baumgardner, 2011). Popüler bir kadın hareketi olarak Dördüncü Dalga Feminizm'de görülen yeni medyasal ve teknolojik gelişmeler günümüzde çizgi roman disiplininde de yaşanmaktadır. Geçmişte yalnızca basılı mecralardan okunabilen çizgi romanlar, yeni medya alanlarının artmasıyla birlikte tablet ve cep telefonu gibi platformlardan da okunabilmektedir. Hatta bu durum daha da ilerleyerek çizgi romanların tıpkı bir animasyon gibi hareketli bir şekilde izlenebilmesini sağlamıştır. Böylece literatürde "motion comics" olarak ifade edilen hareketli çizgi romanlar, daha çok okura ve hedef kitleye ulaşarak çizgi romanların erkek işi olduğu algısının da yok edilmesini sağlamıştır. Hareketli çizgi romanlar, kısıtlı bir animasyon ile hareketli bir kitabın bir bütünü gibidir, animasyonla karıştırılmamalıdır. "Çizgi roman ile çizgi film arasında işte tam bu noktada net bir ayırım vardır. Her ikisi de çizgi sözcüğünü içerdiği için aynı oldukları düşünülürse, bu çarpık bakış açısı ile fotoğraf ve sinemanın da aynı şey olduğu düşünülebilir" (Samancı, 2004: xxii). Bu nedenle hareketli çizgi romanlar kısıtlı ve basit animasyonu içerirken, çizgi romanlar fotoğraf ya da film karesi gibi sabit resimlenmiş panelleri içerir.

Şüphesiz son birkaç yıldır çizgi romanlarda yaratılan kadın karakterlerin hem cinsiyet olarak kadının temsili hem de görsel ifadesinin alışlagelmiş kalıplar dışına çıkartılmasında Dördüncü Dalga Feminizmin de payı büyüktür. Çünkü geçmişte çoğu çizgi romanda yer alan kadın karakterler, örneğin; "Amazon Kadınları", erkek gözü ile resmedilen seksi ve güzel kadınlar ya da süper kahramanlar olarak pazarda yer bulmuştur. Bu durumun kadının ya da kadınlık kavramının kültürel anlatılarda geçen bereket tanrıçası kütünden tutunda, kadınların cadı olduğunu iddia eden mitlere dayandığı anlayışla arasında hiç bir fark yoktur. Çünkü kadınlar, her zaman erkek aklında gösterilmek istendiği gibi şekillendirilmişlerdir. Fakat Dördüncü Dalga Feminizm ile birlikte yaratılan kadın karakterler salt seksi, güzel, prenses, süper kahraman rolünde değil, ne istediğini bilen ve cinsiyet karmaşası yaşamayan güçlü rollerde gösterilmektedirler. Artık Disney Animasyonlarında dâhi prenseslerin ancak bir prensle evlendiğinde mutlu olabilecekleri hülyası yerine 2011 yılından itibaren Dördüncü Dalga Feminizminde etkisiyle ataerkil klişelerden uzak, kendi seçimleriyle hayatlarına yön veren karakterlere rastlandığı görülmektedir (Parks, 2014). İşte tüm bu bilgilerden yola çıkarak bu araştırmada öncelikle Dördüncü Dalga Feminizm ve kadının medyalaşması süreci anlatılmaya çalışılacak-

tır. Daha sonra ise; Kültürel Anlatılarda yaratılan Amazon Kadın Mitine bağlı olarak Türk Mitolojisindeki kadın tipleri ve hareketli çizgi romanlar ele alınacaktır. Elde edilen veriler sonucunda araştırma farklı disiplinlerin bütünsel bir yaklaşım üzerinden değerlendirilmesiyle eleştiri ve önerilerle sonuçlandırılacaktır.

2.Yükselen Dördüncü Dalga Feminizm ve Kadının Medyalaşması

Feminizmin en güncel dalgalarından biri olan Dördüncü Dalga, kadınların yeni medya ortamlarında teknolojiyi en iyi şekilde kullanarak kendileri ifade etmelerini desteklemektedir. Bunu yaparken aktivist bir yaklaşım sergileyen kadınlar, uğradıkları her türlü cinsel taciz, psikolojik şiddet, internet terörü, saldırı, sözlü ithamlara karşı dördüncü dalga'nında etkisiyle medya unsurlarını kullanmaktadırlar. Kadının özgürlük ve hak talebi yolunda kuruluş hareketiyle başlayan süreci, sokaklardan ve eylemlerden sonra çağın koşulları gereği çoklu medya mecralarına taşınmıştır. Böylece kadınların medyalaşma süreci kendiliğinden başlamıştır. Daha çok Amerika merkezli iddaalarla ortaya atılan Dördüncü Dalga Feminizm, bugün tüm dünya kadınlarını etkisi altına almaktadır. Bu nedenle araştırmanın başlıklarından birinin oluşturduğu bölümde Dördüncü Dalga'nın nasıl ortaya çıktığı, diğer dalgalar dışında kendi içerisinde karşılaştığı problemler, kadınlar üzerindeki etkisi anlatılmaya çalışılmıştır. "Günümüzdeki feminist bilginleri, gazeteciler ve aktivistler feminizmin dördüncü dalgasının tekrarına ulaştığını kabul etmiştir" (Chamberlain, 2017: 1). Özellikle Türkiye'de akademik alanda yeni yeni ismi duyulmaya başlanan Dördüncü Dalga Feminizmi'nin, çağdaş popüler kültür olgusu olarak tüm dünyada kadınlar üzerinde etkisi hissedilmektedir. Diğer feminist dalgalar incelendiğinde, başlangıçta kadınların bir grup olarak kişisel hakları için savaştıkları görülürken, Dördüncü Dalga Feminizm'de ise kadınların bireysel olarak hareket ettiği görülmekte ve problemlerini çözerken bir araya gelip aktivist bir yaklaşım sergilemektedirler. Aslında kadınların bugün bu kadar bireyselleşebilmelerindeki en büyük etki, çağın getirdiği teknolojik koşullar ile birlikte dijital dünyanın hızla gelişmesidir. Çünkü; internet kullanımıyla toplumdaki bir birey olarak kadının kendini ifade etme biçimi ve ortamı değişmiştir. Böylece kadınların internet kültürünün devamı olan sosyal medya ortamları aracılığıyla kısa sürede hemcinslerine ulaşabilmesi ve örgütlenebilmeleri kolaylaşmıştır.

Son yıllarda etkisini daha çok belli eden Dördüncü Dalga Feminizmi'nin, başlangıç noktası ABD'dir ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ve sosyal medya'nın evrenselleşmesi ile birlikte günümüzde tüm dünya kadınları üzerinde etkisi gözlemlenebilmektedir. Bu yüzden Gazeteci Pythia Peay, 2005'in başlarında, "sosyal adalet ve medeni haklara odaklanan dördüncü

bir dalga'nın varlığını savunmuştur" (Pythia, 2005: 59). Dördüncü Dalga'nın savunucularından olan Jennifer Baumgardner ise, 2011 yılında yayınladığı bir kitabında Dördüncü Dalga'nın başlangıcını 2008 yılına kadar dayandırmıştır. Ve kitapta uzun süredir devam eden bir hareketin yeni bir aşamasını oluşturacak kadar önemli bir hedef ve düşünce sistemi olmasına rağmen, cevabın oldukça basit olduğunu öne sürmüştür. Baumgardner'a göre: "Kişisel olarak, ben Dördüncü Dalga'nın var olduğuna inanıyorum, çünkü var olmakta... Dördüncü Dalga'nın önemli olduğuna inanıyorum çünkü benim neslimin ne kadar emin olduğunu hatırlıyorum" diyerek dördüncü dalga'nın varlığını kesin olarak ortaya koymuştur (Baumgardner, 2011: 182). Ayrıca sosyal medya'nın ve Dördüncü Dalga'nın yayılmasının, siyaseti ve feminizmi değiştirdiğini de ifade etmiştir. Örneğin, geçmiş yıllarda siyaset liderleri gazete vb. kitle iletişim araçları aracılığıyla halk ile bilgi paylaşımı yaparken, bugün anlık olarak fikirlerini twitter, facebook gibi sosyal medya hesaplarından paylaşabilmektedir. Yine kadınlar, Türkiye'de 2013 yılında Sema Gür tarafından düzenlenen "süslü kadınlar bisiklet turu"nu Facebook üzerinden duyurarak sosyal medya aracılığıyla etkinliği hayata geçirmişlerdir (Görsel 1).

Görsel 1. Süslü kadınlar bisiklet turu etkinliği sosyal medyadan duyurularak gerçek bir faaliyete dönüştürülmüştür. Marmaris. 2018

Kuşkusuz sosyal medya mecraları bugün eğlence faktörünün yanı sıra, şiddete maruz kalan, cinayete kurban giden kadınlar için kampanyaların yaratıldığı, seslerini duyurabildikleri ve örgütlenebildikleri bir iletişim kanalı hâline de gelmiştir. Artık siyaset ve feminizm sokaklardan sanal bir

ortama taşınmıştır. Bu nedenle, son yıllarda kadınların politik niyetler için interneti ve sosyal medya mecralarını değerlendirmesi üstüne çok çeşitli incelemeler bulunmaktadır. İnternete dayalı politik aktivizmde kadın ve erkek arasında hep varolan toplumsal cinsiyet ayrımı hakkında araştırmalar yapıldığı gibi kadınların feminizmle ilgili bilgileri öğrenmek ve yaymak için de çalışmalar mevcuttur (Aktaran: Kaya, 2018: 565). Bu çalışmaların içinde siyaseti barındırması elbetteki tüm dalgaların gelişimiyle ve birbirini etkilemesi ile gerçekleşmiştir. Örneğin, günümüzde Dördüncü Dalga'nın savunduğu bazı görüşler, Birinci Dalga'nında içinde yer alan konuları da kapsayarak bütün dalgaların birbiriyle olan ilişkisi de devam etmektedir. Bu bağlamda yeni kuşak feminist hareketi olan Dördüncü Dalga Feminizminin tarihsel gelişimi içinde, diğer dalgalardan da etkilenecek kendi içerisinde "Online Feminizm, Hashtag Feminizm, Slaktivizm" gibi aktivist başka feminizm çeşitlerinin bulunması dalgalar arası bağlantıların olduğunun bir göstergesidir. Bu görüşten yola çıkarak ABD'li yazar Jessica Valenti, 2004 yılında *feministing.com* adlı blogunu kurarak yeni bir dalga olarak Dördüncü Feminizm hareketinin, aktivistlerin birbirleriyle çevrimiçi olarak kolayca iletişim kurmalarını sağladığını ve bu dalganın birçok olgunun ve hareketin bir bütünü olduğunu ifade etmiştir 1992 yılında Rebecca Walker tarafından duyurulan Üçüncü Dalga Feminizmden bu yana, hem teknolojik gelişmelerin çeşitlenmesi hem de kadınların feminist meselelerini mekâna ve zamana bağlı kalmadan çözüme kavuşturabilmesi açısından Dördüncü Dalga Feminizm farkını ortaya koymaktadır (Cochrane, 2013: 41). The Guardian gazetecisi Cochrane, Dördüncü Dalga'nın ortaya çıkışını ve aktivizmin neden bu kadar yükseldiğine dair çalışmalarının bulunduğu "Tüm Asi Kadınlar: Dördüncü Dalganın Yükselişi" adlı kitabını 2013'te yayımlamıştır. Dördüncü Dalganın merkeze alındığı kitapta; tecavüz kültürü, çevrimiçi feminizm, mizah, kesişim ve kapsama gibi konular dört başlık çerçevesinde işlenmiştir. Böylece Cochrane, bireysel olarak toplumda var olan kişilerin yaşadıkları sorunları ele alarak feminizmde yaşanan kişisel tecrübeleri İngiliz aktivizmine yoğunlaşarak bu kitapta anlatmıştır. Bu kadınları, Dördüncü Dalga'nın yapı taşı olarak sunmazken, onların aktivizme yönelen kişiler olarak belirtilmesi dalganın önemini ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Chamberlain, 2017: 2).

Nitekim tüm bunların yaşanmasında ve aktivizmin gelişmesinde, dijital kültürün ve internetin etkilerinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Günümüzde sosyal medya ortamlarının insanların hayatlarına girmesiyle birlikte, bilgi praksi ve ulaşılabilirliği başka bir boyut kazanmıştır. Estetik ve güzelliğe düşkün bir varlık olan kadın için, bu teknolojiler bir araç hâlini almıştır. Böylece internet, kadınlar ve feminist aktivistler için yaşadıkları sorunları dile getirebildikleri bir mecra olmuştur. Ealasaid Munro, 2013 yılında yayın-

ladığı ve eleştirmenlerin çoğunun internetin kendisinin Üçüncü Dalgadan Dördüncü Dalgaya geçişi sağladığını söylediği "Feminism: A Fourth Wave" adlı makalesinde, "internetin bir çıkış kültürü yaratarak cinsiyetçiliğe ve kadın düşmanlığına karşı tek kesin şey" olduğunu vurgulamıştır (Munro, 2013: 23). Dolayısıyla bilgisayarlar ve akıllı telefonlar aracılığıyla günümüzde milyonlarca kişi interneti kullanarak ortak mülk hâline getirmiştir. "Dijital devrim" her gün o kadar çok yol katetmektedir ki toplum yapısı da buna bağlı olarak değişmektedir. İster kadın olsun ister erkek, sosyal medya kullanıcıları olarak bu platformda bir şekilde yer almaktadır. Tıpkı bireylerin bir toplumda yer alması gibi sosyal medyada internet ağı üzerinde kurulan bir topluluk olarak insanların hayatlarında bulunmaktadır. Dijital medya, mobil cihazlardan oyun konsollarına, bilgisayarlardan ipad'lere gündelik yaşama maddi olarak ulaşmaktadır. Bu yaşanan dijital gelişmeler bir anlamda Dördüncü Dalga Feminizmine, teknolojiye bağlı olarak bir eleştiri de getirmektedir. Ragan Rök Jons'un *Bluestocking* dergisinde yazdığı "Feminizmin Dördüncü Dalgası Dijital mi?" adlı makalesinde de belirttiği gibi, "dördüncü dalga'nın karşı karşıya kalacağı en önemli sorun dijital medya cihazlarının orantısız erişimi ve sahiplenilmesi olacaktır" demıştır (Jons, 2016). Çünkü; Dördüncü Dalga Feminizmindeki bu teknolojik gelişmelerin herkesi kapsaması ile birlikte, hangi problemin daha önemli olduğu ya da bilginin doğru bir şekilde doğru kişiye ulaşması da bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ya da problem yaşayan bir kadının sosyal medyayı kullanarak sesini duyurmaya çalışması bazen bilinçsiz kişilerce alay konusu olarak ifade edilmiştir. Teknolojik yönüyle tanımlanan Dördüncü Dalga Feminizmi, özellikle Facebook, Twitter, Instagram, Tumblr, *Feministing.com* gibi blogların ve sosyal medya mecralarının kullanımı ile kadınların seslerini duyurabildikleri ortamlar olduğu için teknolojiyle karakterize edilmektedir. Erkeklerle oranla kadınların yeni medya mecralarında daha fazla zaman geçirmesi Dördüncü Dalga Feminizmi nasıl etkilediği üzerine bir tartışma konusu hâlini almıştır. Kadınların sosyal medyada aktif bir kullanıcı olması, Dördüncü Dalga Feminizmi açısından onların kendilerini daha kolay ifade edebilmelerine, özgürleşebilmelerine ve yaşam koşullarını kaliteli bir konuma yükseltmelerine sağlamaktadır. Dördüncü Dalga Feminizmin interneti etkili bir alan olarak kullandığı sosyal medya mecralarında yeni nesillerle iletişim sağlama ve tecrübe transferi bağlamında da bugünün 16-35 yaş arası kadınlarına örnek teşkil etmektedir. Ayrıca farklı dinsel, sınıfsal ve etnik kökenden olan kadınların seslerini duyurmasına da olanak sağlayan sosyal medya, İkinci Dalga Feminizmde görülen "kız kardeşlik" olgusunun bir başka versiyonunu, Dördüncü Dalga Feminizmde "dijital kardeşlik" olarak tekrar açığa çıkarmaktadır. Sonuç olarak "Dijital ağlar, feminist grupların ve kadınların desteğe yöneldiği "dijital kardeşlik" olarak [nitelendirilen],

bu tür kültürel formların inşasına katkıda bulunur" (Fotopoulou, 2014: 9). Böylece dünya çapında tüm kadınlar birleşerek yaşadıkları sorunları "ortak bir problem" gibi kabul edip sosyal medya gibi mecralardan seslerini duyurmaktadır.

3. Kültürel Anlatılarda Amazon Kadını Miti

Kadın konusu her zaman evrensel değerler içindeki yerini almış ve ancak erkeklerden sonra gelen ikincil bir hiyerarşide kendine sıra bulabilmiştir. Dolayısıyla kadının, tarih objesi olarak söz hakkı erkeklerden sonra sıralandığı için toplumların yapısında da çoğunlukla erkek egemen bir kültür ön plana çıkmaktadır. Betty Friedan, bu durumu "adı konmayan sorun" olarak ifade etmiştir (Langton, 2000: 132). Oysa, kadının toplum içindeki konumunun değiştiği her kültüre ait mitler, destanlar, efsaneler bulunmaktadır. "Ortak kültürel mirasın ürünü olan mitler, ortaya çıktıkları ulusun özelliklerini içinde toplayarak dünyada gerçekleşen olguları kendilerine özgü bir biçimde yorumlarlar" (Gültepe, 2017a: 11). Aslında Türk kültüründe de kadının yeri İslamiyetteki gibi ataerkil bir yapıda değil, kadının idaresindedir. Genellikle Türk devletlerinde kadınlar, tarih boyunca sosyal hayatta güçlü ve yetenekli olarak önemli roller üstlenmişlerdir. Bu kadınlar, çoğu zaman "Alp kadın, Yiğit kadın" hatta bugün hâlâ varlıkları üzerinde soru işaretleri barındıran savaşçı kadın olan "Amazonlar" olarak ifade edilmişlerdir. Yunanlıların çok eski tarihlerinde Amazonlar için, erkekleri kullanarak acı çektiren körpe, etkiliyici erden kız ve kadınlar olarak ifade etmişlerdir. "Günlük hayatta ve olumlu koşullarda sanki bir nazlı genç kıza dönüşen bu kadınlar, kavga ve harp gibi olumsuz şartlarda ise düşmanlarını merhametsizce mahvetmektedirler" (Gültepe, 2017b: 39). Amazon kadınları miti, çoğu kültürde bulunmakla beraber tarihin her döneminde tartışma konusu olmuştur. "Tarihte uzun yıllarca Amazonlar hakkında söylentiler hariç yazılı bir kaynak olmamasından dolayı bir inak ya da sav olarak varsayılmıştır" (Gültepe, 2017b: 45). Bazı kaynaklarda amazonlarla ilgili bilgilerin sansürlendiği üzerinde de durulmaktadır. "Bu tarihin en önemli sansürüydü. Bir dönem kadınlar erkeklere üstünlük sağlamış, şehirler kurmuş, geniş topraklara hükmetmişlerdi. Bunun bilinmemesi ya da çarpıtılması gerekiyordu" (Karacalar, 2010: 15). Daha sonra ise Anadolu'da kadınlık bilincinin, dişi bilgeliliğinin ve bereket tanrıçası kültünün gelişmesi sonucunda yeni bir anaerkil kavim olan Amazonlar ortaya çıkmıştır. Fakat anaerkilliklerinin yanında savaşçı özellikleri olan bu kadınlar, mitolojiye göre savaşçılıklarının; Harmonia ve Ares adlı uyum perisi ve savaş tanrısının kız evlatları olmalarından dolayı olduğu ifade edilmiştir. "Amazonların tarihi geçmişi ise; İsa'dan önce 12. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasında yaşadıkları düşünülmektedir" (Kabağağaçlı, 2003: 20). Bu yüzden Amazonlar hakkındaki bilgiler,

ilk olarak antik dönem metinlerinde ve sanat eserlerinde görülmektedir. Amazon kadınlarının bir kraliçenin yönetiminde kendi uyguladıkları kanunları, gıda ve yurtları vardır. "Efsane ve mitlere dayanan söylencelerde Amazonların ülkesinin tam yeri belli olmamakla birlikte farklı yörelere ait adlar geçmektedir. Bu yöreler arasında Trakya, Skitya, Kafkas Dağları günümüzdeki Türkiye ve Libya toprakları belirtilmiştir" (Sears, 2018: 168). "Fakat literatüre dayanan bilgilerde en çok; "Amisos" olarak nitelendirilen günümüzde de Samsun'da bulunan Terme (Themiskyra) şehridir" (Stone, 2000: 35).

Amazon isminin kökeniyle de ilgili çeşitli savlar vardır. Bazı dil bilimciler "Anadolu'da bulunan çok kadim bir dili kullanmakta olan Amazonların "A", "Yok" anlamında olumsuz ek olarak ve "mazon=göğüs"; (yunan etimolojisinde de) "göğüssüz", "göğsünü kesmiş" kişi anlamında kullanılmaktadır" (Pekyürek, 2011: 9). Fakat bazı ilk çağ sanatçılarının resim ve heykellerinde Amazonların göğüslerinin kesilmemiş olarak tasvir edilmesi bu iddaların üzerinde şüphe oluşturmuştur. Öte yandan Amazon kadınlarında, "sağ meme kadının ok atmasını engelleyebileceği için kızlar kısarak sütüyle beslenerek memelerinin gelişmesi önlenirdi. Diğer söylenceler ise kızların sağ göğüslerini kestiklerini ya da dağladıklarını ileri sürmüştür" (Sears, 2018: 169) (Görsel 2).

Görsel 2. Mozaiklerden oluşturulmuş bir amazon kadınının sağ memesi kapalıdır.

Nitekim Antik dönem sanatı boyunca Amazon kadınlarının, Grek savaşçı tipi ve Doğu savaşçı tipi (İskit, Pers, Anadolu) olarak iki farklı tipte resmedildiği görülmektedir. Grek savaşçı tipindeki Amazonlar, kısa khiton giyimli, zırhlı miğferli, kalkanlı olarak betimlenmiştir. Bu tipteki Amazon figürleri M.Ö. 7. ve 6. yüzyıl siyah ve kırmızı figür vazo resimlerinde karşımıza

çıkılmaktadır. Doğu tipindeki Amazon kadınları ise Trakya savaşçılarından daltaları, "İskit savaşçılarından temiren zemberek, ve sivri uçlu şapkaları, Pers savaşçılarından farklı dokularda işlemeli pantolonları ve Anadolu'dan gelen savaşçıların "labrysleri" (çift başlı balta) ile gösterilmiştir" (Eraslan, 2014: 67). Günümüze kadar dünyanın birçok yerinde Amazonların varlıkları ortaya çıkmıştır. Örneğin; Libya amazonları, Anadolu amazonları... Bu bağlamda amazonları bir zaman dilimi ya da bir mekanla sınırlamak doğru olmayacaktır. Ayrıca Anadolu'da asırlarca, matriarkal bir grup düzeni içinde var olunmuş ve bu sistemin sembolüne dönüşen Ana Tanrıça'ya çeşitli toplumlar değişik adlarla tapınmıştır. Yine bu toplumlar Ana Tanrıça Kibele'yi birden fazla göğüsle ya da göğüsleri büyük bir şekilde bereketi simgelemek için çeşitli heykelerde göstermişlerdir. Yine Anadolu'da Kybele, Artemis, Demeter vb, gibi inanışlar amazonların ana tanrıça inanışına bağlı olarak gelişmiştir. Ay tanrısı, ilk dönemlerde "Kibele" adıyla isimlendirilmiştir. Daha sonra, bu kelime "Artemise" e dönüşmüştür. Amazonların Ana tanrıça inancından dolayı dünyanın yedi harikasından biri olan Efes'deki Artemis tapınağını inşaa ettikleri ve orada rahibelik yaptıkları söylenceler arasında bahsedilmektedir. "Amazonlar doğal olarak bu sistemin izleridir. Ataerkil yönleri olan Grek mitolojisine bu kadar tesir etmeleri de bu sebebe dayanmaktadır" (Erhat, 2018: 32). Zaten Anadolu kökenli Ana Tanrıça bakire değildir; doğurgan olarak nitelendirilmiştir. Yunan kökenli Tanrıça Artemis ise bakire olarak kabul edilmiştir. "Tüm bu çalışmalarda Amazon kelimesinin hangi lisana ait olduğu ve anlamsal olarak köklerinin ne ifade ettiği hâlâ tespit edilememiştir" (Kabağağaçlı, 2003: 20). Çoğu kaynakta Amazonların, erkekleri ya köle olarak ya da soylarını sürdürmek için kullandıkları da iddialar arasındadır (Görsel 3).

Görsel 3. Aylin Güngör. Köle Erkekler, 2020, Samsun Amazon Köyü.

Tüm bu bilgilerden yola çıkarak Amazon miti, aslında hikâyelerden gerçek hayata dönüşmüştür. Bunun en büyük kanıtı da mitolojinin tozlu sayfalarında yer alan tarihtir. Mitsel imgelerin, insanların, çocukların ve gençlerin anlayabileceği şekilde anlatılması onların kendi kültürlerini daha iyi tanımlarına ve geçmişte insanların ne gibi mücadeleler verdiğine tanık olmalarını sağlamaktadır. Günümüzde Amazonların birçok mite bağlı hikâyelerinin olduğu bilinen bir gerçektir. Amazonlarla ilgili en önemli mitolojik hikâyeler ise Altın Post ve Altın Kemer ve Truva savaşında geçmektedir. Genelde Karadeniz bölgesinde geçen hikâyelerden dolayı Giresun Belediyesi tarafından Giresun Adasına turizmin canlanması ve Amazon kadınları mitosunun doğru öğretilmesi için günlük gemi turları yapılmaktadır. Böylece yerli kültür ve varlıklarına sahip çıkılarak Amazon Kadınlarının tanıtımları doğru bir şekilde yapılmaktadır (Görsel 4).

Görsel 4. Giresun Adasında Canlandırılan Amazon kadınları ve Argonatlar.

4. Hareketli Çizgi Roman Üzerine

Gelişen yeni medya teknolojileri ile birlikte; geçmişte basılı bir ürün olarak satılan çizgi romanlar, günümüzde internetten, tablettten, cep telefonlarından okunabilen hareketli bir animasyon hâline dönüşmektedir. Nitekim sınırlı bir animasyon ile çizgi roman arasındaki çizgiyi dizginleyerek, "hareketli çizgi romanların çeşitliliği hem genel tanımlardan kaçınmaya hem de başka bir yeni medya formatına dönüşmelerine izin vererek "hareketli kitapların" ortaya çıkmasını" sağlamıştır (Morton, 2015: 347). Bu araştırma makalesi için yapılan literatür taraması sırasında hareketli çizgi romanların

İngilizce de "motion comics book" ya da "motion book" olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır. Bu yüzden "hareketli çizgi roman kitaplarının", sadece "motion comics" olarak tanımlanması doğru olmadığı savını ileri sürmek istiyorum. Yoksa hareketli çizgi roman kavramının kullanılması; onun Adobe After Effects gibi programlardan hareketlendirilebilen basit bir video olmasını sağlardı. Dolayısıyla hareketli çizgi roman kitaplarının, okunabilirlik ve izlenebilirlik yönü dikkate alınarak "animasyon ve çizgi roman kitabı melezinden" ortaya çıkan multimedya kitaplara doğru bir dönüşüm geçirdiği unutulmamalıdır. Ayrıca karşılaşılan kaynak azlığı ve yeni gelişmeye başlayan bir alan olması, bu araştırmanın kapsamı açısından hareketli çizgi roman kitapları üzerine çalışmalar yapılması gerektiğini göstermektedir. Bugün hareketli çizgi roman kitaplarında; kaydırma, ses efektleri, yakınlaştırma teknikleri ile birleştirilen çizgi romanlardaki her bir panel sinematik bir özellik kazanarak dijital mecraaya taşınmıştır. Böylece sadece konusuyla değil, içinde barındırdığı hareket özelliği ile de daha çekici ve eğlenceli hale gelen hareketli çizgi roman kitapları, her an her yerden okunabilmektedir. Öyleki bu hareketli çizgi roman kitapları, gelecekte çeşitli alanlara yayılarak, çizgi roman anlatılarının uyarlanması ve iyileştirilmesi için hedef kitlenin müdahale edebildiği birer etkileşimli tasarım ortamı hâline gelecektir. Ya da bu etkileşimli çizgi roman ortamı, görsel imge ve anlatı unsurlarının birleşimiyle yeni hikâye anlatımı paradigmalarına öncülük etmek için ideal olacaktır. İlk hareketli çizgi roman örneklerinin temellerine bakıldığında 1960'larda atılmasına rağmen, hareketli çizgi romanların ortaya çıkma tarihleri 2000'li yıllardır. Örneğin; Broken Saints (2001), yazıların ve karakterlerin statik hareketleriyle yapılmış web üzerinden izlenebilen erken dönem hareketli çizgi romanlarından (Görsel 5).

Görsel 5. Brooke Burgess, Broken Saints, 2001.

Daha sonra 2005 yılında, "Motion comics" terimini ilk kez kullanan çizgi roman olarak, The Dark Night ve Watchmen filmlerinin prömiyerlerine uyum sağlamak üzere DC Comics'in sahibi Warner Bross tarafından Batman: Mad Love ve Watchmen: Motion Comics aynı isimdeki çizgi romana uyarlandı¹ (Görsel 6).

Görsel 6: Dave Gibbons, Alan Moore, Watchmen Hareketli Çizgi Romanı, 2005.

Bu öncü olan hareketli çizgi romanlar dışında, 2010 yılından itibaren Black Panther, Inception: Motion Comics, Thor ve Loki: Kan Kardeşler, Örümcek Kadın: S.W.O.R.D Ajanı, Dark Horse Motion Comics, Marvel Knights: Eternal, Wolverine:Origin, gibi birçok hareketli çizgi roman ve kitabı yayınlanmıştır. Başlangıçta çoğu araştırmacı tarafından önemsenmeyen çizgi roman disiplini, bugün hareketli çizgi roman kitaplarıyla dev bir araştırma alanının varlığını ortaya koymuştur. Bu yüzden "çizgi romanların artık yeni medya uygulamaları, dijital dağıtım ve geleneksel baskının PDF dosyaları ve mobil telefon yazılım uygulamaları gibi dijital resim formatlarına dönüştürülmesiyle açılabilen zengin bir mirası ve dili vardır" (Smith, 2011: 361). Ayrıca dijital ve mobil ortamlarda açılabilen hareketli çizgi roman kitapları, basılı ürünlerin daha az kullanımını sağlayarak çevreyi korumaya da katkı sağlamaktadırlar. Diğer birçok animasyonlu projenin sahip olduğu ayrıntılı ve gerçekçi hareketten yoksun olan hareketli çizgi roman kitaplarının yaratılmasındaki amaç, çizgi roman hissini hiç bir zaman kaybolmamasıdır. Bu yüzden hareketli çizgi roman kitaplarında kullanılan sınırlı animasyon, okuyucuyu çizgi romanın derinliklerine çekmek için yapılmaktadır. Bu yüz-

¹ (Wikipedia, 2019).

den hareketli çizgi roman kitaplarında kullanılan sınırlı animasyon, okuyucuyu çizgi romanın derinliklerine çekmek için yapılmaktadır. Örneğin; bir okuyucu normal bir çizgi romanda, bütün efektleri ve sesleri hayal etmek zorundadır. Fakat hareketli çizgi roman kitaplarında animatörler, bu efekt ve sesleri zaten okuyucu için eklemiş bulunmaktadır. Bu nedenle ustalıklı hazırlanmış bir hareketli çizgi roman kitabında, okuyucu sanki çizgi roman dünyasına girmiş gibi hissedecektir. "Zaten çizgi roman ortamı çeşitli filmlere, televizyonlara, web bilgisayarlara ve interaktif deneyimlere uyarlanmış olsa da, çizgi romanın ortaya çıkışı çizgi roman ortamı ile hareketli görüntü kültürü arasındaki ilişkiyi daha da değiştirmiştir" (Smith, 2015: 2). Günümüzde çağdaş hareketli çizgi roman kitaplarının yaygın etkisi, cep telefonları ve tabletlerden açılabilen mobil uygulamalarda görülmektedir. Örneğin, sadece hareketli çizgi roman kitabı okumak ve yapmak için "Made Fire" adında bir uygulama bulunmaktadır (Görsel 7). Tüm bunların yanı sıra hareketli çizgi roman kitaplarının ortaya çıkışı, çizgi romanların dijital doğasının üretim ve tüketiminin farklı yönlerini kapsamasından kaynaklanmaktadır. Hareketli çizgi roman kitaplarından önce, internette uygulanan "web comics" ve "digital comics"ler ya da ComiXology gibi uygulamalar çizgi romanların e-kitap şeklinde okunmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda, dijital çizgi romanlar dijital formata uygun olarak yapılmış, bazıları da basılı yayınlardan uyarlanmıştır.

Görsel 7. Madefire hareketli çizgi roman kitabı uygulaması.

Dijital çizgi romanların e-kitaplaşmasından sonra, video düzenlemelerinde animasyon olarak yer alan motion comicsler, motion books fikrinin doğmasını sağlamıştır. Doğal olarak dijital çizgi romanların e-kitaplaşması, hare-

ketli çizgi roman kitaplarının temelini oluşturmuştur. Örneğin; 2014 yılında İsviçre Lucerne'deki Fumetto International Comics Festivalinde Remco Vlanderen kürotörlüğü ile birlikte "hareketli çizgi romanlar: başlangıçlar" adında ilk defa etkileşimli bir hareketli çizgi roman sergisi düzenlenmiştir. Bu sergide yeni medyanın sunduğu olanaklarla birlikte hareketli çizgi roman kitaplarından, artırılmış gerçeklik çalışmalarına kadar çizgi romanın her türlü mecrada uygulanmış hâli mevcuttur (Görsel 8).

Görsel 8: Fumetto International Comics Festival, (5-13 Nisan 2014), Lucerne, Switzerland.

Ayrıca hareketli çizgi romanlardaki okuyucunun etkisi de unutulmamalıdır. Çünkü; hareketli bir çizgi roman okurken, okuyucu birden fazla görüntüyle karşılaşır ve aralarındaki uzamsal ilişkiyi hipotez etmesi gerekir. Animasyon ve çizgi romanlarda, "canlı aksiyon sinemanın fotografik endeksliğinden uzaklaşan ontolojik kaymalarıyla örtüşebilirken ve bir mekan sürekliliği inşasında ortam makro ve mikro düzeyde önemli sunum farklılıkları sergiler" (Morton, 2015: 352).

Genel olarak çizgi romanlarda dikkat edilmesi gereken diğer konu ise kadın karakterlerin hep aynı erkek gözü ile yaratılmasıdır. Çoğu çizgi roman erkek okura yönelik hazırlandığı için görsel imge olarak kadın karakterler yalnızca seksi ve güzel olarak resmedilmektedirler. Bu durum çizgi romanda yer alan kadın karakterlerin nesneleştirilmesine neden olmaktadır. Son yıllarda özellikle Dördüncü Dalga Feminizm'le birlikte yaratılan kadın karakterlerin artık biraz daha güçlü ve savaşıcı, kendi ayakları üzerinde durabilen, toplumsal cinsiyet ayrımı yapmayan, belirli kalıplarda çizilmemiş, hemen her gün sokakta karşılaşabileceğimiz tipler olmaya başlamıştır. Örneğin; Kate Redesiuk ve Anna Pode Dworna tarafından yazılan, çizilen

ve renklendirilen “Çirkinler için Süt/ Milk for the Ugly” adlı hareketli çizgi roman uygulaması kadının güzel ve estetik bir varlık olarak anlatıldığı ve sonu mutlu olarak biten klasik hikâyelerden ya da süper kahramanlar tarafından kurtarılan kadın hikâyelerinin olduğu çizgi romanlardan değildir. Bu hareketli çizgi romanda kadınlar, toplumsal cinsiyet baskısı olarak nesneleştirilmemişlerdir (Görsel 9).

Görsel 9. Milk for the Ugly hareketli çizgi roman kitabından bir sayfa görüntüsü

Farklı ülkelerin yapmış olduğu uluslararası çizgi roman çalışmalarında kadın karakterler o toplumu gösterirken, Türkiye’deki çizgi romanlarda savaşçı ve güçlü kadın imgesinin incelendiği karakterler neredeyse yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla bu durum gençlerin kendi kültürü yerine başka kültürlerle özenmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak hareketli çizgi roman kitapları, modern dünyanın getirdiği dijital ortamdan faydalanılarak üretilmiş yeni medya ortamlarından okunabilen ve izlenilebilen içinde birçok araştırma alanını barındıran, fakat Dünya’da ve Türkiye’de akademik anlamda çok çalışılmamış bir alandır.

5. “Tomris: Düşler Krallığı Kadınları” Hareketli Çizgi Roman Uygulaması

Kültürel değerlerin gençlere ve insanlara aktarımında çizgi romanlar önemli bir yere sahiptir. Fakat bugün çizgi roman pazarında, bu durum sadece

popüler kültür ürünlerinin daha fazla satması için kullanılmaktadır. Bu nedenle “Tomris: Düşler Krallığı Kadınları” adlı hareketli çizgi roman uygulamasında, çizimlerin Amazon Kadınlarını ve Türk dünyasını yansıtarak kız çocukları ve kadınların kendilerine güveninin artması hedeflenmiştir. Ayrıca bu uygulama, ekonomik olarak çoğu insanın tercih ettiği “android ve iOS işletim sistemi” olan mobil uygulama olarak cep telefonlarından ve tabletlerden okunabilmektedir (Görsel 10).

Görsel 10. “Tomris: Düşler Krallığı Kadınları” adlı hareketli çizgi romanın store icon’u

Ayrıca Uygulama Çalışması 15 sahneden oluşarak içerisinde toplam 32 panel bulunmaktadır (Görsel 11). Kadın karakterlerin yüzleri ve elbiseleri önden gösterilirken erkek karakterler sırtı dönük olarak resmedilmiştir. Nasıl ki gerçek hayatta kadınlara karşı toplumsal cinsiyet ayrımı varsa bu hikâyede de erkeklerin tam olarak gösterilmemesi bu durum eleştirilmek içindir. Genelde karakterlerin yaratımında, sanat tarihinde eski antik Yunan Vazolarında bulunan Türk soyundan gelen İskit Amazon Kadınlarından ve Türk kültürü kadın tiplerinden (alp kadın, yiğit kadın) yola çıkarak yaratılmışlardır. Mekan ve bazı silah (ok, kılıç, balta) gibi metaryellerin yaratımında Samsun Amazon Köyünden esinlenilmiştir. Son zamanlarda artan Dördüncü Dalga Feminizm hareketiyle birlikte güçlü kadın imgesinin anlatımı açısından bu hareketli çizgi roman uygulaması Türkiye’de bir ilk olmuştur. Amazon kadınlarının soyundan gelen ilk kadın Türk Hükümdarı olan Tomris Hatun’un hikâyesini insanların, daha iyi anlayabilmesi, okuyabilmesi açısından bu hikâye bir çizgi romana dönüştürülmüştür. Çizgi romanlar, resimli yönleriyle hem daha çok ilgi çekmekte hem de daha fazla akılda kalıcılık sağlamaktadır. Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler ve çoğu insanın zamanının olmaması, çizgi romanları basılı yayınlardan elektronik ortama taşımıştır. Böylece çizgi romanlar uygulama (application) ortamında bir animasyon gibi hareketli bir şekilde izlenerek okunmaktadır. “Tomris: Düşler Krallığı Kadınları” Hareketli Çizgi Roman Uygulaması’nın sinopsis’i ise şu şekildedir:

Bir gün genç bir kız fotoğraf çekimi için yürüyüşe gider. Hava yavaş yavaş bozmaya başlar. Manzaranın içinde bir ayna görür. O aynadan fotoğraf çekerken bir geçit açılır. Gözlerini açtığında yardımcısı tarafından uyandırılır. Kim olduğunu hatırlamaz. Bir çadırın içindedir. Dışarıdan at ve savaş sesleri duyulmaktadır. Kadın her şeyi en başından anlatmaya başlar. Onun Tomris Hatun olduğunu ve evlenme teklifini reddettiği için Kral Kiros ile savaştığını söyler. Tomris Hatun, Alp er Tunga'nın torunu olduğu hatırlar. Tomris Hatun'un oğlu savaşta Kral Kiros'un askerlerince uzağa düşürülerek öldürülür. Tomris Hatun'da intikamını alacakken bir kartalla birlikte bir şehrin üstünden uçmaya başlar. Bulutların üzerinde uçarken kartaldan düşer ve rüyadan uyanır. Genç bir kız olarak uyanarak masanın üstündeki telefonu açar, arayan Tomris'tir. Tomris Hatun ondan tüm dünya kadınlarını kurtarmasını ister. Bir virüs yüzünden tüm dünya kadınları yok edilecektir. Fakat kız sosyal medyayı kullanarak tüm dünya kadınlarını kurtarır.

Gerçek hikâye'de Tomris Hatun, oğlunun intikamını Kral Kiros'un kellesini uçurarak almaktadır. Bu bölüm sinopsis'den şiddet içermesinden dolayı çıkartılmıştır. Onun yerine daha kurgusal rüya sahnesi eklenerek fantastik bir yaklaşım ele alınmıştır. Çünkü burada odaklanılması gereken nokta, erkeklerin kadınları yok etmeye ya da tarihten silmeye çalıştığı bir dünyada güçlü kadınların var olarak bu duruma engel olmaya çalışmalarıdır. Özellikle kim olduğunu sorgulayan Umay adında genç bir kızın bu sisteme karşı günümüz yeni medya araçlarını kullanarak kadınların tarihten silinmesini önlemesi araştırma konusu kapsamında ele alınan Dördüncü Dalga Feminizmin doğru yansıtıldığına kanıttır. Böylece hareketli çizgi roman uygulamasını okuyan kullanıcılar hikâyenin sonunda, "Sende Dünya Kadınlarını Kurtarmak İster misin?" #save all women hashtag'i ve sorusuyla karşılaşarak Twitter'dan kadınlar hakkında bu hashtag altında yorum yapıp tüm dünya kadınlarını kurtarmış olacaktır (Görsel 12, 13).

Görsel 11. Tomris: Düşler Krallığı Kadınları Hareketli Çizgi Roman Uygulaması Dijital Çizimler.

Görsel 12. Tomris: Düşler Krallığı Kadınları Hareketli Çizgi Roman Uygulamasındaki Dünyayı kurtarma yazısı

Görsel 13. Dünya Kadınlarını kurtarmak isteyen hedef kitlenin karşılaşacağı Tomris: Düşler Krallığı Kadınları Uygulamasının Twitter hesabı.

6. Sonuç

Bir toplumun ve kültürün mihenk taşı olan kadınlar, hak ettikleri insani kazanımları feminizm aracılığıyla sahip olmuşlardır. Bu açıdan feminizm, geçmişten günümüze var olan politikaları değiştirebilen bir kadın siyasetidir. Eskiden bu siyaset kız kardeşlik kavramıyla sokaklarda yürütülürken, bugün yeni medya mecralarında yalnızca bir hashtag açarak kadınların seslerini istedikleri her alanda duyurabilmelerini sağlamaktadır. Dördüncü Dalga Feminizm aracılığıyla gerçekleşen bu olgu, kadınların her türlü ortamda cesaretlenmesini desteklemektedir. Böylece dijital platformların geçirgenliği, yeni medya alanlarının çeşitlenmesi kadınların kendilerini ifade etme biçimlerinin de değişmesine katkıda bulunmuştur. Artık kadının kendisi, sesi, bedeni ve varlığı ile çevrimiçi ortamlarda yaşayabilen teknolojik bir canlıya dönüşmüştür.

Grafik tasarım alanı içerisinde yer edinen çizgi romanlarda, geçmişte basılı bir ürünken bugün mobil mecralara taşınarak çoklu ortamlardan okunabilmektedir. Bu özellikleriyle çizgi romanlarda çağın gereksinimlerine göre kendilerini yenilemek zorunda kalmışlardır. Çizgi romanın basılı yanı sıra artık mutasyona uğrayarak, onun hem okunabilen hem de izlenebilen hareketli çizgi romanlara dönüşmesine neden olmuştur. Dolayısıyla günümüzde hareketli çizgi roman olarak tanımlanan şey, kısıtlı bir animasyon ile çizgi roman arasındaki dengeyi sağlayarak, çizgi romanların farklı bir yeni medya şekline dönüşmesinin yolunu açmış ve "hareketli çizgi roman kitaplarını" ortaya çıkartmıştır. Araştırılan literatür taramaları sonucunda hareketli çizgi romanların İngilizce kaynaklarda motion comic books yada motion books olarak gösterilmesi onun sadece bir hareketli bir video olmadığını ve kitap olarak ifade edilmesi gerekliliğini de ortaya çıkartmıştır. Hareketli çizgi romanlar, animasyon ve çizgi roman melezinden yaratılan okunabilen ve izlenebilen yönüyle geleceğin kitap formatıdır. Hicivli konular kadar sosyal sorunlarında ele alındığı yayınlar olarak çizgi romanlar, kadın karakterler yerine daha çok erkek ağırlıklı bir sistemden de gelmektedir. Zaten kadın karakterlerin yoğun olarak görüldüğü çizgi romanlarda da seksi bir imge betimleyicisi olarak pornografi ve nesneleştirme unsurları bulunmaktadır. Fakat günümüzde yavaş yavaş kadınların günlük hayatta karşılaştığı problemlere çizgi romanlarda da rastlanmıştır. Toplumdaki dışlanmış kadın karakterler yerine, kuvvetli ve savaşçı kadın kişiliklerden meydana gelen bir hareketli çizgi roman uygulamasının ele alınması detaylı araştırmalardan sonra bu araştırma makalesinin çalışılmasının birincil hedefi olmuştur. Bu kadın karakterlerin yaratımı için ise en iyi örnekler kültürel anlatılarda ve mitlerde bulunmuştur.

Toplumların birer yansıması olan kültürel anlatılar, aslında geçmişte kadınların öncü ve etkin olduğunu savunmaktadır. Hatta sadece kadınlardan oluşan bir toplumun varlığını bile ortaya koyan bu anlatılar, günümüzde daha çok Amerikan vari dizilerde ortaya çıkan Amazon Kadınlarından başkası değildir. Sanat tarihinden mitolojiye, edebiyattan dizilere kadar birçok alanda konu olan Amazon Kadınları çizgi romanlarda da ele alınmıştır. Fakat kültürel miras özellikleri yerine Amazon Ormanlarında yaşayan güzel, seksi ve savaşçı kadınlar olarak resmedilmişlerdir. İşte tüm bu bilgilerden yola çıkarak Türk dünyasını ve kültürel mirasını yansıtacak, kız çocuklarının kendine güveninde önemli olacak, mobil ortamlardan okunabilecek Dördüncü Dalga Feminizm hareketi ile birlikte kadın karakterlerin ağırlıklı olduğu bir hareketli çizgi roman uygulaması bu araştırmanın bilimsel yönünün yanı sıra sanatsal bir ürün olarak ortaya çıkarılan bölümüdür.

Araştırmada bazı problemlere de rastlanmıştır. En azından ülkemiz adına çizgi roman alanında kadınlar üzerine yapılan araştırmaların yetersizliği, kadın karakterler yaratılırken hep aynı bakış açısıyla (erkek gözü) ele alınması, hareketli çizgi roman örneklerinin ülkemizde henüz keşfedilmemiş bir alan olması, ödenek desteğinin olmayışı ile birlikte yazılım süreçlerinin çok iyi geliştirilememişi, kültürel miras adına yapılan kadın çalışmalarının özgün bir şekilde ele alınamayışı gibi sorunlardır. Sonuç olarak Çizgi roman disiplini, 21. yüzyılda ya kalıplarını yıkarak evrim geçirecek, ya da kadınlar açısından aynı kalıplaşmış tipleri yaratmaya devam edecektir. Bu bağlamda aynı tiplerin yaratımı sürerse, nesneleştirilen kadın karakterler okuyucu açısından iletişim potansiyelini kaybedecektir. Bu durum bir kaç yıl içerisinde çizgi roman sektöründe baskıya maruz kalmasını sağlayacaktır. Bu noktada çizerlere, senaristlere, akademisyenlere, özel sektördeki iş verenlere, hatta sanat yönetmenlerine kadar büyük bir sorumluluk düşmektedir. Bu bağlantılı küresel ortamda birer okullu olarak akademisyenlerin, geleceğin çizerlerine kendi alanlarında en iyi şekilde uzmanlaşmalarını sağlamaları ya da yönlendirmeleri gerektirmektedir. Belki de gelecekte çizgi romanın tanımı öylesine değişecek ki, çizgi roman dışında birçok farklı şey anlamına gelebilecektir. Bu yüzden çizgi roman üzerine eğitim verilen kurumlarda, karakter yaratma süreçlerinin çok iyi işlenmesi gerekmektedir. Ne çizgi romanın geçmişteki yaratılan karakterleri unutulmalı ne de tamamıyla fantastik karakterler yaratılmalıdır. Geçmiş, günümüzü ve geleceği göz ardı etmeden çizgi romandaki kadın karakterlerin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Bu yüzden karakter yaratma süreçlerinin içine kültür, kültürel miras ve feminist gelişmeler dâhil ederek günümüzdeki kadının temsili araştırma ve uygulamaya yansıtılmıştır. Uygulama sonucunda ulaşılan veriler gelecek için yeni alan önerilerine ve farklı disiplinlerin (kadın çalışmaları, grafik tasarım, çizgi roman, mobil uygulamalar gibi) bütünsel olarak birbiriyle

olan gelişimine açıktır.

Teşekkür

“Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje Kimliği: 9109”.

Kaynakça

- Ahmed, S. (2018). *Feminist Bir Yaşam Sürmek* (çev. B. Sümer Aydaş). Sel Yayıncılık.
- Baumgardner, J. (2011). *F'em!, Goo Goo, Gaga and Some Thoughts on Balls*. Berkely: Seal Press.
- Bennett, J. (2018). *Feminist Dövüş Kulübü Cinsiyetçi İş Ortamında Hayatta Kalma Rehberi* (çev. A. N. Buğalı). İndigo Kitap.
- Cochrane, K. (2013). *All The Rebel Women The Rise of The Fourth Wave of Feminism*. UK: Guardian Book.
- Chamberlain, P. (2017). *The Feminist Fourth Wave Affective Temporality*. Switzerland: Springer International Publishing.
- Eraslan, Ş. (2014). "Antik Dönem Sanatında Amazon Kraliçeleri", *Arkeoloji ve Sanat*, 147, 67-79.
- Erhat, A. (2018). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Fotopoulou, A. (2014). "Digital and networked by default? Women's Organisations and The Social Imaginary of Networked Feminism", *New Media & Society*, 1-17.
- Gültepe, N. (2017a). *Türk Mitolojisi Yeni Araştırmalar Işığında*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Gültepe, N. (2017b). *Türk Kadın Tarihine Giriş, Amazonlardan Bâciyân-ı Ruma'a*. İstanbul: Ötüken.
- Kabağaçlı, C. Ş. (2003). *Halikarnas Balıkcısı Anadolu Efsaneleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karacalar, A. (2010). *Amazonlar ve Anaerkinin Çığılığı*. İstanbul: İnkilap Yayınları.
- Kaya, Ş. (2018). "Kadın ve Sosyal Medya", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (2), 563-576.
- Langton, R. (2000). *Feminism in Epistemology: Exclusion and Objectification*. M. Fricker ve J. Hornsby (Editörler). *Cambridge Companion to Feminism in Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press, 125-145.
- Morton, D. (2015). "The Unfortunates: towards a history and definition of the motion comics", *Journal of Graphic Novels and Comics*, 6 (4), 347-336.
- Munro, E. (2013). "Feminism: A Forth Wave?". *Political Insight*, 4 (2), 22-25.
- Pekyürek, T. (2011). *Amazonlar*. İstanbul: Anonim Yayıncılık.
- Sagaert, C. (2017). *Kadın Çirkinliğin Tarihi* (çev. S. Kenç). Maya Kitap.

- Samancı, Ö. (2004). *Animasyonun Önlenebilir Yükselişi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sears, K. (2018). *Mitoloji 101 Eski Yunan ve Roma Mitolojisi Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey* (çev. E. Duru). Say Yayınları.
- Smith, C. (2011). "Motion comics: modes of adaptation and the issue of authenticity", *Animation Practice Process & Production*, 1 (2), 357-378.
- Smith, C. (2015). "Motion Comics: The Emergence of a Hybrid Medium", *Writing Visual Culture* 7, 1-23.
- Stone, M. (2000). *Tarılar Kadinken* (çev. N. Arman). Payel Yayınları

İnternet Kaynakları

- İnternet: Jons, R. R. (2016). *Is the '4th Wave' of Feminism Digital?*. Web: <http://bluestockings-mag.com/2013/08/19/is-the-4th-wave-of-feminism-digital/> adresinden 27.09.2020 tarihinde ulaşılmıştır.
- İnternet: Parks, M. (October, 2014). *How Fourth Wave Feminism is Changing Disney's Princesses*, Web: <https://www.highbrowmagazine.com/4388-how-fourth-wave-feminism-changing-disney-s-princesses> adresinden 26.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Pythia, P. (2005). *Feminism's Fourth Wave*, Web: <https://www.utne.com/community/feminisms-fourth-wave> adresinden 27.09.2018 tarihinde alınmıştır.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1: <https://suslukadınlarbisikletturu.wordpress.com/2018/10/14/marmaris-suslu-kadınlar-bisiklet-turu-2018/>.
- Görsel 2: <https://www.turna.com/blog/karadenizin-amazon-kadınları>.
- Görsel 3: Bu görsel Aylin Güngör kişisel fotoğraf koleksiyonuna aittir.
- Görsel 4: <https://www.instagram.com/p/BXsz-cvFbcu/>.
- Görsel 5: <http://www.beyazperde.com/diziler/dizi-3108/fotolar-detay?cmediafile=18720621>.
- Görsel 6: <https://www.l.najjgreen.com/watchmen-motion-comic-season-1-complete-720p-blu-ray-all-episodes/>.
- Görsel 7: <https://techcrunch.com/2013/10/02/madefire-series-a/>.

Görsel 8: <https://submarinechannel.com/motioncomics/motion-comics-exhibition/>.

Görsel 9: <https://v1.escapistmagazine.com/gallery/view/26/136557/2952.8>.

Görsel 10: <https://apps.apple.com/de/app/tomris/id1506015663>.

Görsel 11: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.tomris.duslerkralligikadinlari&hl=tr>.

Görsel 12: Bu görsel Aylin Güngör kişisel çizgi roman uygulaması videosuna aittir.

Görsel 13: https://twitter.com/tomris_g.